

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN HE 31/2025 vp

Esittävän taiteen vapaat yhteisöt ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä HE 31/2025 vp

Keskitymme lausunnossamme pääasiassa Taide- ja kulttuurivirastoa käsitteleviin osioihin.

Ensinnäkin kiitämme ministeriötä hyvästä jatkovalmistelusta. Monet kentältä tulleet palautteet ovat muuttaneet esitystä konkreettisemmaksi, ja kenttää on selvästi kuunneltu. Haluamme nostaa esille kolme asiaa lukemastamme esityksestä.

Synergiaedut

Mielestämme tavoite selkeyttää Opetus- ja kulttuuriministeriön virastorakennetta tarkoituksenmukaisemmaksi on lähtökohtaisesti hyvä. Kuitenkin Taiken ja Kavin kohdalla päällekkäisiä rakenteita ja toimintoja on vain vähän, jolloin synergiaa ja säästöjä tuskin syntyy toivotussa laajuudessaan. Uutta synergiaa virastojen yhdistymisestä voi kuitenkin syntyä, mikä hyödyttäisi koko taiteen- ja kulttuurin kenttää laajasti.

Hyötyjen ja synergiaetujen saavuttaminen virastojen yhdistymisen johdosta edellyttää erityistä huomiota nykyisten virastojen rinnakkaisiin tehtäviin. Toivomme, että pelkän yhdistymisen sijaan Taide- ja kulttuurivirasto saa mahdollisuuden synnyttää toimintatapoja, joissa yhdistyvät Taiken ja Kavin parhaat puolet erityisesti taiteen ja kulttuurin tukemisen ja vaalimisen ja uuden taiteen ja kulttuurin syntymisen näkökulmista.

Parhaassa tapauksessa virastojen yhdistyminen voisi luoda pitkällä tähtäimellä aivan uudenlaisen entistä vahvemman virastorakennepohjan taiteen ja kulttuurin edistämiseksi. Taikessa olleita taiteen edistämiseen tähtääviä toimintoja syntyisi myös Kavin puolelle mediataiteen edistämiseen liittyen. Samaan tapaan Kavin kasvatusta-, monilukutaito- ja arkistointitehtäviä voitaisiin kopioida Taiken puolelle, jolloin esittävä taide eri muodoissaan sekä kuvataide ja kirjallisuus voisivat hyötyä esim. Kasvatusta- monilukutaito- ja arkistotoiminnoista.

Tällöin erilaiset taiteen ja kulttuurin koko elinkaaren varjelemiseen ja koko elinympäristön kasvun edistämiseen liittyvät toiminnot saisivat kaikki kodin Taide- ja kulttuuriviraston alaisuudesta. Uusien tehtävien myötä ja Tietenkin tässä pitää keskustella siitä, miten tämä resursoitaisiin riittävällä tavalla - ja missä nämä tehtävät tällä hetkellä sijaitsevat.

Kaikissa tapauksissa on tärkeää, että uudistuksen aikana jatketaan aktiivista keskustelua kentän kanssa.

Avustuspäätösprosessien ja hallinnon ennakoitavuuden turvaaminen

Taiteen edistämiskeskuksen nykyisten avustusten saajien ja apurahoja hakevien taiteilijoiden näkökulmasta tärkeintä uuden viraston toiminnan käynnistyessä on turvata

avustushakuprosessien ennakoitavuus, päätösten läpinäkyvyys sekä avustus- ja apurahapäätösten aikataulut.

Esitämme myös huomion vuosien 2025-2026 vaihteessa tehtävien avustuspäätösten osalta. Uuden viraston käynnistyessä olisi hyvää ennakointia, jos kaikki avustuspäätökset saataisiin tehtyä ennen vuoden 2025 loppua. Tämä auttaisi avustusten saajia ennakoimaan toimintaansa, mutta myös uuden viraston toiminnan käynnistämistä, kun merkittävimmät avustuspäätökset vuodelle 2026 olisi jo tehty ja viestitty ennen uuden viraston aloittamista.

Uuden viraston rahoitus

Esitämme huolestamme uuden viraston rahoituksesta tilanteesta, jossa valtionhallinto etsii jatkuvasti uusia säästökohteita. Esittävän taiteen vapaan kentän yhteisöjen toimintaedellytysten säilyttämiseksi ja hyvän taide- ja kulttuurihallinnon turvaamiseksi on tärkeää, että uuden Taide- ja kulttuuriviraston toimintarahoitus turvataan. Uuden toiminnan aloittaessa virastolle on osoitettava riittävät resurssin toiminnan käynnistämiseen ja kentän kanssa käytävän vuoropuhelun turvaamiseen.

Kun toimintojen järjestämistavasta ei kuitenkaan ole määrätty laissa yhtä tarkasti kuin aikaisemmin, on erityisen tärkeää, että syntyvä virasto saa riittävät resurssit valtakunnallisuuteen ja asiantuntijoiden käyttöön. Jos toiminnot joutuvat heti leikkausuhan alle, on vaarana että koko uudistukselta leikataan vahingossa siivet. Uskomme kuitenkin että virastouudistus resursoidaan riittävällä tavalla, jolloin sillä on todellakin kaikki menestymisen edellytykset.

Kentän asiantuntemuksen hyödyntäminen

Pidämme hyvänä esityksessä nimettyä tarvetta vahvistaa taide- ja kulttuurialan tutkimuksellista tietopohjaa kokonaisvaltaisesti. Samanaikaisesti on ensiarvoista huolehtia taiteen asiantuntijuudesta ja vertaisarvioinnin toteutumisesta. On hyvä, että valtioneuvoston asetuksessa on nimetty asiantuntijoiden työn korvaaminen. Alueellisen tasa-arvon ja taiteen alueellisen saavutettavuuden tehtävä on uudessa virastossa tärkeä.

Toivomme, että Esittävän taiteen vapaat yhteisöt (ent. Teatterikeskus) huomioidaan Taide- ja kulttuuriviraston jatkovalmistelussa ja asiantuntijaroolimme suomalaisen esittävän taiteen vapaan kentän ja useiden Taiken toiminta-avustusta saavien yhteisöjen edustajana otetaan huomioon viraston valmistelussa ja sen toiminnan käynnistyessä.

Tampereella 27.5.2025

Esittävän taiteen vapaat yhteisöt ry (ent. Teatterikeskus)

Jonna Leppänen

Hallituksen puheenjohtaja